

Indhold: Modersmål-Prisen 3-8 · Nordisk sprogdebat 9-11 · Vendsyssel-Gildet 11 · Mangeslags dansk 12-13 · Sangbøger 14-15 · Invitation til årbogsmøde 16

Korrektur

På Weekendavisen, hvor årets prismodtager Anne Knudsen er chefredaktør, læses der korrektur på hver side som et sidste samvittighedsfuldt filter for avisens ellers sprogkyndige skribenter. Den ansvarlighed er afskaffet på de fleste aviser, hvor behovet dagligt demter gevinsten ved den besparelse. Engang var det utænkeligt, at mistænksomme personer var mistænkelige, eller at forsikringsselskaber dækkede per kondolence. I dag

er det daglig læsning, hvor ingen kære sprognavn hjælper. Det begynder i skolen, og det flyder. Modersmål-Prisen er derfor en belønning i tide og en nødvendig begivenhed. En anerkendelse af, at nogle tager deres opgave alvorligt og forener deres sprog talent med respekt for det præcise og korrekte, samtidig med, at man kan mærke – som Anne Knudsen skriver – at sprog er sjovt, og at det er en fornøjelse at bruge det ud i alle hjørner. En stor del af Sprog&Samfund er derfor i denne omgang viet til prisfesten og udkommer med vilje lidt forsinket, så Selskabets medlemmer ikke skulle vente unødigt længe på at læse motiveringstalen og Anne Knudsens takketale.

Debatten om engelsk indflydelse har fået en ny dimension, idet præsidenten for Ungdommens Nordiske Råd, Lisbeth Sejer Gøtzsche, har erklæret, at det nordiske samarbejde skal være åbent for alle individer og ikke kun være en eksklusiv klub for dem, der behersker skandinavisk. Derfor foreslås engelsk som fællessprog til møderne! Den holdning har Bertel Haarder læst korrektur på. **M.B.**

SPROG & SAMFUND

er medlemsblad for Modersmål-Selskabet og udsendes i 4 numre årligt. Abonnement for ikke-medlemmer 90 kroner.
Oplag: 1200 eksemplarer.

BLADUDVALG:

Henrik Munck (formand)
Ingrid Carlsen
Adam Hyllested
Jørgen Christian Wind Nielsen

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR:

Michael Blædel
Lyngfeldtsvej 17,
3300 Frederiksværk
tlf. 47 74 62 61
michael@blaedel.dk

LAYOUT:

Martin Sand Pæevatalu

REPRO OG TRYK:

Clausen Offset
ISSN 0108-433 X

Artikler, der offentliggøres i Sprog & Samfund, tegner ikke nødvendigvis Selskabets holdning. Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Modersmål-Selskabet har til formål at virke for bevarelse og udvikling af modersmålet som en grundlæggende forudsætning for dansk kultur og folkestyre. Dette tilstræbes ved:

1. At vække forståelse for betydningen af en klar, udtryksfuld og varieret anvendelse af sproget i tale og skrift – med respekt for dialekterne
2. At formidle kendskab til forskning og uddannelse vedrørende det danske sprog.

Medlemskontingent er 225 kr. årligt, for uddannelsessøgende og pensionister 150 kr. (Portogebyr – udlandet: 50 kr.)

Giro (netbank: reg.nr. 9570) kt.nr. 667 6901
CVR-nr. 7682-4215
Bank: reg.nr. 7853, kontonr. 103 5729
Internet: www.modersmaal.dk

MODERSMÅL-SELSKABETS BESTYRELSE:

FORMAND:

Mag.art. Bent Pedersbæk Hansen,
Gadestævnet 35, 2650 Hvidovre, tlf. 3647 4065,
e-mail: bp@modersmaal.dk

NÆSTFORMAND:

Cand.oecon. Henrik Munck,
Farumgårds Allé 3, 3520 Farum, tlf. 4495 2243,
e-mail: hm@modersmaal.dk

KASSERER:

Cand.jur. Rasmus Rune Axelsen,
Lindevej 9, 4180 Sorø, tlf. 5783 0006,
e-mail: rra@modersmaal.dk

ØVRIGE BESTYRELSE:

Katrine Bøgh Brixen,
Lærdalsgade 3, l.tv., 2300 København S,
tlf. 2065 8988, e-mail: kbb@modersmaal.dk

Kontorassistent Ingrid Carlsen,
Ammendrupvej 33, 3200 Helsingør, tlf. 6095 8802,
e-mail: ic@modersmaal.dk

Mag.art. Adam Hyllested,
tlf. 3537 7730, e-mail: ah@modersmaal.dk

Cand.mag. Gerda Thastum Leffers,
Skolebakken 81, 2830 Virum, tlf. 4585 7644,
e-mail: gtl@modersmaal.dk

Translatør, cand. interpret.
Jørgen Christian Wind Nielsen,
Mylius Erichsens Allé 27, 2900 Hellerup,
tlf. 3962 2720, e-mail: jcn@modersmaal.dk

Seminarielektor Claus Tilling,
Islevhusvej 36, st., 2700 Brønshøj, tlf. 3828 6648,
e-mail: ct@modersmaal.dk

SUPPLEANTER TIL BESTYRELSEN:

Cand.stat. Kirsten Fenger,
Skandrups Allé 37, Hareskov, 3500 Værløse,
tlf. 4498 1650, e-mail: kf@modersmaal.dk

Stud.comm. Daniel Søndergaard Jakobsen,
Italiensvej 10, 2.th., 2300 København S,
tlf. 2681 3969, e-mail: dsj@modersmaal.dk

MODERSMÅL-SELSKABETS SEKRETARIAT:

Birte Iversen,
Engerødvej 34, 3200 Helsingør,
tlf. 4879 6352, e-mail: sek@modersmaal.dk

HylDET med ord og trommedans

Henrik Munck rapporterer fra uddelingen af Modersmål-Prisen 2008

Weekendavisens chefredaktør *Anne Knudsen* kunne ikke skjule sin glæde, da hun modtog Modersmål-Prisen 2008: - *Hvis der er noget, jeg gerne vil prises for i denne verden, er det mit sprog*, sagde hun i sin takktale.

Forinden havde Modersmål-Selskabets formand *Bent Pedersbæk Hansen* begrundet valget af årets prismodtager. Anne Knudsen dokumenterer hver uge en mangesidig brug af sproget i sin avis, der viser respekt for sproget ved som den eneste danske avis nederst på hver side at nævne den korrekturansvarlige for siden.

Anne Knudsen tilbragte sin barndom i Grønland, hvor hendes arkitektfar arbejdede som byggeleder. Anne Knudsen har fortsat relationer til Grønland, senest som medlem af bestyrelsen for Grønlands Universitet, og ugen efter prisuddelingen rejste hun til bestyrelsesmøde i Nuuk for at vælge en ny rektor.

Med denne baggrund var som ramme for prisuddelingen valgt *Nordatlantens Brygge* for enden af Strandgade på Christianshavn. Grønlandshandelens 250 gamle pakhuis er gennemrestaureret til et moderne kulturhus, hvor også den islandske ambassade og repræsentationerne for Færøerne og Grønland holder til. Udstillingslokalet var aktuelt med en udstilling i 100-året for Danmarks-ekspeditionen, hvor dens leder Ludvig Mylius-Erichsen omkom.

På øverste etage under de frilagte, hvidmalede spær findes det store mødelokale Basalt, hvor der er flot udsigt ind over det centrale København og ud

imod den nye opera. Den 23. september var begundet med en høj blå efterårshimmel, og det lave, skarpe sollys strømmede ind i det næsten fyldte lokale. For at give arrangementet en musikalsk ramme var inviteret det grønlandske kor *Aavaat*, der underholdt med et program, som foruden folkeviser, salmer og sange også bød på ægte trommedans, så det var en fryd for både øret og øjet.

Korets formand Carsten Siegstad overrakte som lykønskning Anne Knudsen et eksemplar af korets succesfulde jule-CD, inden der var fællessang for koret og forsamlingen med den uofficielle grønlandske nationalsang: *Et vældigt klippeland*. Endelig kunne Modersmål-Selskabet glæde sig over, at dialektforeningen *Vendsyssel-Gildets* formand og et par medlemmer havde taget den lange tur til København alene for at overvære prisuddelingen. De repræsenterede derved også den landsdel, som i vore dage er udgangspunkt for skibsforbindelsen til Grønland.

Kære prismodtager Anne Knudsen

AF BENT PEDERSBÆK HANSEN

Uha, siger jeg hvert år til mig selv, når Nobelprisen i litteratur uddeles, det er godt, man ikke sidder i den komité. Hvordan dog vælge nogen frem for andre blandt så fremragende kandidater? Det er svært nok med Modersmål-Prisen, hvor vi dog holder os inden for de nationale grænser. Møder, argumen-

ter, kriterier skal vægtes, alliancer dannes – det er forunderligt, at der år for år alligevel kan komme enighed og beslutning til veje.

I år faldt enigheden så på chefredaktør for Weekendavisen, Anne Knudsen, fordi hun er en dyrker og behersker af det almensprog, der er kernen i ethvert

modersmål. Almensproget er samlingspunktet, hvor de forskellige fagsprog – videnskaberne sprog, kunstens sprog, interessegrupperne sprog – mødes til fælles debat og beslutningstagen. Det er på det sprog, demokratiet arbejder, det er torvet i Athen, hvor frie borgere mødes for at træffe afgørelser om fælles anliggender. Netop derfor er det afgørende vigtigt, at det ikke korrumpes af frasemageri og løsagtige abstraktioner, men at det forbliver rigt og nuanceret, i stand til at udtrykke både uenighed og kompromis. Anne Knudsen er en af dette almensprogs mest fremragende dyrkere og repræsentanter; hun tager hver uge sine læsere med på torvet i Athen, bl.a. i sine ledere. Her er nogle af overskrifterne fra de seneste uger: *Sharia-domstol, Skud i gaden, Ærens mark, Videnssamfundet, Broer og vand.*

Som man kan høre, er der tale om et bredt felt af aktuelle emner. Argumentationen er båret af viden, ikke specialistviden, men den form for viden, der bedst kan karakteriseres med begrebet almen dannelse, dvs. den indsigt i områderne, der kan forventes af en oplyst samfundsborger, som vil tage kvalificeret stilling. Sproget er overalt klart og forståeligt, ingen mærkværdige fremmedord eller opustet jargon – det skal ikke være kunst det her, det skal være færdigt. Og så alligevel, i eksemplerne, i små ordspil, i drejninger af sproget kommer humoren med som en undertone: nok er det alvor, men vi skal heller ikke puste os for meget op. Der er altid mere at sige, og læseren må godt tænke med.

Som ungt menneske havde jeg det held at komme hos en lidt ældre kammerat, ikke ven, men kammerat, for det var i en politisk sammenhæng, jeg kom i hans hjem. Han var altid sagligt forberedt til møderne, havde læst papirerne, men havde også overkommet at bage en kage eller et brød til mødedeltagerne, han havde selv snedkereret sine reoler, kunne give råd om bilreparation, elskede en god vittighed, kunne vride en karklud. Her gik det op for mig, hvad en intellektuel er: Det er én, der kan det hele – en nysgerrig, som er optaget af filosofiske og politiske spørgsmål, men som også kan

aftvinge det interesse at vaske sit gulv med omhu og engagement.

Sådan en er Anne Knudsen også, en intellektuel i bedste forstand. I lederne tager du dig af de udenrigske og indenrigske affærer, men derfor må madlavningskunsten ikke forsømmes. Ej heller hverdagslivets trakasserier, som du behandler i „Levned og meninger“, eller de pudsige sprogforbistringer i de øvrige aviser, som du underholdende redigerer på bagsiden. Som i andre gode aviser har du også i den avis, du redigerer, en skjult læreplan. Du opdrager læserne. Mens de bare tror, de læser en avis, får de indprentet et moralsk ideal om den gode borger: At det ene skal passes, og det andet ikke forsømmes. Aktuelle problemer må til debat, javel, men for søren da, torskefiskeriets betydning for ernæringen i den tidlige industrialisering eller saltudvindingens historie er også interessant – store sider, flotte opslag, velvalgte billeder.

Lad mig runde denne afdeling af med at sige tak for en god avis. Da du blev chefredaktør, trådte du i ædle fædres spor, du trådte ind i en række af frygtindgydende skriverkarle, Fonsmark, Schleimann, Wivel. At du turde, men du turde, og avisen er nærmest blevet bedre i din tid. Lad mig særligt fremhæve tillægget „Ideer“, hvor udenforstående forskere kommer til. Det er formidling på højt niveau også af naturvidenskabelig forskning, og det foregår på modersmålet, på dansk – tænk, at det stadig kan lade sig gøre. Videnskabsminister Sander kunne lære noget her. En artikel i „Ideer“ burde meritere en ung forsker lige så meget som en artikel i „Science“ eller „Medical Journal“. I „Ideer“ får de læsere, der betaler forskningen, valuta for pengene.

Kan man tale om Anne Knudsens debatbøger som længere ledere? Nej, de er alligevel en anden genre, som kræver sproget udfoldet på en anden måde. Bogen „Her går det godt, send flere penge“ er fra midten af 90'erne; den vakte opsigt den gang og fortjener at blive husket og repeteret, for den er ikke blevet til et historisk dokument, der kun vidner om, hvad man diskuterede for 10 år siden. Den

er en kulturanalyse, som skildrer og vurderer en historisk omvæltning, der fortjener navn af revolution, for så vidt som den har betydet en radikal forandring af ældgamle, traditionsbundne relationer i samfundet. Jeg taler om „kvindefrigørelsen“, overgangen fra mandeverden til kvindeverden, i hvert fald kulturelt set.

Det er denne på godt og ondt nye verden, Anne Knudsen får frem i „Her går det godt...“ Ved at tage de antropologiske briller og anlægge et let akademisk sprog – her er stringens med definitioner, distinktioner og et strejf af faglig terminologi – får hun upåagtede eller kun dunkelt fornemmede sider af denne nye kultur formuleret frem. Heldigvis bygger hun overalt på et empirisk grundlag, dvs. på små genkendelige eksempler fra hverdagen, som læseren morer sig over og nikker til: ja, sådan er det. Bl.a. bruger hun den skik, der hersker i selskabslivet, med at man kun må få gæsternes fornavne at vide; man er omgivet af Jens, Birte, Kurt, Ole, Lise osv. Folk kan være verdensberømte for både det ene og det andet, men det skal man være heldig for at finde ud af. Hvorfor nu sådan en særpræget skik, og er den virkelig et ræsonnement værd? Ja, det er den så sandelig i hænderne på Anne Knudsen: bag skikken gemmer der sig et ideal om lighed og familie, et ideal som går igen andre steder i samfundslivet. Ulighed skal skjules, vi skal være en stor familie.

Jeg modstår fristelsen til at komme med flere eksempler, metoden skulle være antydet: Forfatteren har evnen til at få øje på det tilsyneladende ubetydelige eller selvfølgelige for derefter at underkaste det undren. Overalt fra det uendeligt små til det store. På den måde får hun etableret et udsigspunkt, hvorfra fordomme kan rystes; hun tager læseren ved hånden mod ny erkendelse.

Mest kontroversiel i bogen var og er naturligvis din analyse af kønsrollerne i den nye kvindeverden, herunder dit forsvar af drenge og mænd. Du får selv ordet med en skildring af en ung mand fra 90'erne: *Hvis vi tager de unge mænds udseende helt for dets pålydende, umiddelbart læselige værdi, så forestiller*

de nemlig først og fremmest nogen, der lever udendørs. De har terrængående fodtøj, lommer, der er store nok til toliters mælkedunke, havregrynspakker, halstørklæder og balaklavaer, literflasker med cola, cd-spillere, bøger og springknive, og de har klæder, der egner sig til al slags vejr. De kommer ikke til at sætte sig ned og græde, som deres fraskilte far gjorde, hvis entredøren skulle have fået ny lås, mens de var væk. De vil bare gå videre ud i asfaltjunglen og sove i bivouak på byggepladserne i forstædernes betonørkener. De kan overleve uden omsorg.

Og nu, hvor jeg er i gang med at citere, tager vi lige et mere. Denne gang fra en antologi om „Barndommens byer“, hvor Anne Knudsen skriver om sit „Flytningeliv“, de mange flytninger med forældrene i barndommen fra det ene sted til det andet, i Danmark og på Grønland: *Så skulle vi flytte. Alle vore møbler og ting kom i vældige, duftende trækasser, der stod midt i stuen, og lyden i rummene blev stor og rungende. På den nederste plæne blomstrede tusindfryden som stjerner på en grøn himmel under de hvidmalede havemøbler, da vi holdt afskedselskab, og så kørte vi til København i bil og helt ud til Kastrup. Vi skulle flyve klokken to om natten, og dengang gik man ud på startbanen under åben himmel. Der var myriader af stjerner, som tusindfryd på en sort plæne, og min mor havde en fantastisk hat på. Den lignede en fuglevinge af helt lysegule fjer på hendes korte, mørke krøller. Jeg fik en vinduesplads ved siden af min far og så byens lys forsvinde som endnu en Mælkevej.*

Hov, hov, sådan kan hun altså også bruge modersmålet; her er da vist tale om en poetisk raptus. Åbenbart findes der en hemmelig Anne Knudsen, som kun undtagelsesvis får lov til at komme frem, en side sædvanligvis holdt i ave af ræsonnøren, og hun kalder da også sig selv til orden ved at indlejre poesien i en overordnet argumentation. Her konklusionen: *Jeg prøver altid at undgå spørgsmålet om, hvor jeg kommer fra. Det bliver nemt for indviklet at*

forklare, at det ikke er noget bestemt sted, men snarere en slags beredskab, jeg har som baggrund. Måske kommer jeg fra en lokalitet, flere og flere mennesker burde nævne som deres barndoms by. En slags verdensby. Først og fremmest kommer jeg nemlig med den erfaring, at verden er fuld af steder, hvor man kan høre hjemme, i hvert fald for en tid.

Sidste år fik Nikoline Werdelin Modersmål-Prisen, og jeg dristede mig til en sammenligning med H.C.Andersen i den forstand, at hvor de to kommer frem, sker der altid noget.. De genrer, du optræder i, Anne Knudsen, er andre, og dit sprog er

anderledes. Her er det Holberg, vi må ty til i litteraturhistorien for at lave en parallel. Du er en oplysningskvinde, og lederne i avisen er dine epistler, du appellerer til fornuften, og dit sprog er ræsonnementets og klarhedens sprog, som ikke kammer over i tørhed, fordi det krydres med humor i eksemplerne og i leg med sproget.

Det siger vi tak for med Modersmål-Prisen. (let forkortet, red.)

Foto til prisen: Kaj Gøgsig

Trolldommen i Ordhavet

AF ANNE KNUDSEN

Det er en vidunderlig ting, at der findes en forening som Modersmål-Selskabet, der arbejder for at bevare og udvikle det sprog, vi har arvet fra forfædrene og hver eneste dag genbruger, bygger om på og leger med. Sjældent er jeg blevet så glad og smigret, som da jeg fik meddelelsen om, at jeg ville få den ærefulde Modersmål-Pris. Hvis der er noget, jeg gerne ville prises for i denne verden, er det nem-

lig mit sprog. Til gengæld for æren vil jeg afsløre en hemmelighed. Jeg vil røbe, at læserne kun kender dele af det sprog, jeg til daglig går og nusser med på forskellig vis. Og måske vil De blive chokeret.

„Hvad sagde du så?“ spurgte Weekendavisens litteraturredaktør Klaus Wivel, da han hørte nyheden om, at I havde besluttet gøre mig den ære at hædre mig med den fornemme Modersmål-Pris, „fedest?“

Det var en kommentar til mit talesprog, for når der nu findes nye, spændstige udtryk som gigadonisk, sejt, fedest og kanón, så var man da et skarn, hvis man ikke brugte dem.

Det er ikke kun en slags husmoderlig omhu, der får mig til at bruge alle de ord, der ellers bare ligger og flyder i det sproglige spisekammer til ingen nytte. Jeg synes også, det er sjovt. Sprog er sjovt; det er en fornøjelse at bruge det helt ud i hjørnerne, hvor ord som fimbulvinter, insubordination og uhyrlighed fjæler sig.

Vi har mange dejlige ord. Når man bor i udlandet, som jeg har gjort, har man for eksempel lejlighed til at opdage det danske sprogs righoldighed på et enkelt, sjældent omtalt felt. Man er nærmest hjælpeløs, hvis man vil bande eftertrykkeligt og nuanceret på fransk, italiensk eller engelsk; alle disse sprog henviser den udtrykslystne til en triviel gentagelse af ganske få vendinger med latinært eller seksuelt indhold. Putain! Merde! Putana! Fuck! Shit! Udmærkede udtryk, der har deres paralleller på dansk, hvor Lort, Pis og Forpulet udfylder den samme niche. Men alligevel et såre begrænset udvalg for en dansk sprogbruger, der har anderledes omfattende ressourcer i denne genre. Selv har jeg fra min far arvet et stort og mangearteret sortiment af ærværdige, danske kraftudtryk, som jeg er ganske rundhåndet med i det daglige. Hvorfor lade gode gamle vendinger som Kraftstjeme! ligge ubenyttede hen? Sammen med Fanden Galeme! Den Onde Lyneme! Herren Straffeme! eller for den sags skyld de mere fredsæle Hille mænd! Jøsses! og Min Salighed!

Nu ved De det! Jeg bander. Bandeord egner sig fint i mange dagligdags situationer. På skrift er de mindre pyntelige, så derfor har medarbejderne på Weekendavisen den forholdsordre, at man kun må bande i avisen, hvis det er strengt nødvendigt.

Sprog er vigtigt, personligt, tæt på kroppen, tæt på følelserne. Karakteristisk nok er sprog også noget af det, man kan blive mest utroligt uvenner over. Hvis man vil have gang i læserbrevsspalterne, skal

man bare bringe et indlæg af sprog-reformistisk art – eller om kommaer!

Jeg har i tidens løb skrevet et par bøger sammen med gode venner, og jeg regner det blandt mit livs mere betydelige triumfer, at jeg stadig er venner med dem bagefter. Jeg er også stadig gift med den samme mand, selv om vi har oversat flere bøger sammen. Vi endte med at holde op med den spøg, og det var sikkert klogt. Der er ingenting, man kan blive så indædt påståelig over som sproglige forhold, og i modsætning til, hvad der gælder i mange andre stridsmål i menneskelivet, kan man sjældent finde endegyldige argumenter i formuleringsspørgsmål. Man *kan* vitterlig sige det nogenlunde samme på indtil flere måder, og netop, når man er allermest sikker på, at det er *sådan her* og ikke anderledes, det skal siges, har man kun sin egen fornemmelse at henvise til. Og hvorfor skulle den være bedre end medforfatterens? Er man måske et bedre menneske?

Men de frådende skænderier mellem individuelle sprogbrugere er kun en svag afglans af de vitterlige krige, der udkæmpes om sprog. I mit tidligere liv som universitetsforsker tilbragte jeg nogle år med at interessere mig for europæiske statsløse folk som korsikanerne, bretonerne, catalanerne, baskerne, sameerne og så videre. Og selv om disse mindretalsbefolkninger også havde andre anbringender i forhold til de stater, der havde underlagt sig dem, så tålte ingen anden uret sammenligning med de overgreb, der var begået mod sproget. Man behøver ikke tage til tyrkisk Kurdistan for at finde sprog, det indtil for ganske nylig har været strafbart at bruge eller overhovedet nævne eksistensen af. Jeg kender mennesker, som fik prygl i skolen, hvis læreren fik nys om, at de talte korsikansk i fritiden. Vejskilte med statsmagtens bynavne og gadenavne er i mange af Europas udkantsområder fulde af skudhuller. Punkt ét på enhver separatistbevægelses liste er kravet om eget sprog i undervisningen, nyhedsformidlingen, litteraturen – og altså på vejskiltene. Sprog er identitet, personlig erindring og fælles historie.

Min bevidsthed om mit eget danske sprog udviklede sig i en tosproget hverdag, eftersom jeg voksede op som dansker i Grønland. I Tasiilaq på Grønlands østkyst udgjorde vi dansktalende et ganske lillebitte mindretal omgivet af et grønlandsktalende flertal; i de år var vi mellem syv og ni børn af danske forældre, der skulle undervises på dansk i skolen. Resten af kammeraterne og meget af fritiden var grønlandsk. De danske forældre kom ifølge sagens natur fra mange egne af Danmark med hver sin særlige sprogtone, og måske er det derfor, dialektforskere ofte har undret sig over mit danske talesprog; man kan ikke rigtig høre, hvor jeg kommer fra. Til gengæld har jeg altid vidst, at der var ganske forskellige måder at sige det samme på – og at det aldrig bliver *helt* det samme, når det bliver sagt på en anden måde.

Det er en fornøjelse at bruge sproget ud i alle hjørner.

Det er en god begyndelse, både til at lære sprognummer tre, fire, fem og så videre – og til at gøre sig umage med sit modersmål. For når man lever tosproget, som jeg har gjort både i Grønland og senere i Frankrig og andre europæiske lande, opdager man ikke bare, at alting kan hedde noget andet, end det hedder derhjemme; man opdager også, at det kun er på modersmålet, man kan sige lige nøjagtig det, man vil. Med ordene fra Spørgejørgen, Halfdan Rasmussen, Salmebogen, Højskolesangbogen og Dansktoppen. Fra radioens fiskerinoteringer, vejret i Haparanda og højtrykket ved Azorerne, Dandy, der kvikker bestandig, Anders And og de firkantede æg fra Peru, Abel Spendabel, Bjørnen Sover og Tornerose var et vakkert barn. Man har det hele liggende inde blandt synapserne – og under de rette betingelser kan man hente lange kæder af glitrende meningsfuldhed op til overfladen af dette bundløse hav af ord. Det er i sig selv en fryd.

Jeg lægger stor vægt på Weekendavisens sprog. Det handler ikke kun om, at der skal læses korrektur for at prøve at undgå stavfejl, mishandlede metaforer, forkrøblede citater eller gemene slåfejl, der som bekendt er helt usynlige for den, der *ved*, hvad der skal stå.

Det handler også om skribenternes personlige sprog, deres egne stemmer, den særlige vejrtrækning, der kendetegner hver af dem. Ordentlige artikler er efter min mening ikke bare neutrale ansamlinger af informationer hentet ud af sandhedernes parallelunivers. De er udsagn, der kommer et bestemt sted fra og er formidlet gennem et specifikt temperament med særskilte erfaringer. Skribenten skal ikke skrive *om* sig selv, men *som* sig selv. Man skal kunne høre personen tale, når man læser teksten. Omhuen med den personlige, sproglige afsender er i grunden en del af min demokratiforståelse; jeg mener, at ethvert udsagn skal kunne spores til sin ophavsmand – om fornødent for at holde vedkommende ansvarlig.

Jeg er dybt taknemmelig over, at Modersmål-Selskabet i det hele taget eksisterer; det er *stort!* Men selvom jeg sagtens kunne finde på at bruge et farverigt udtryk for at understrege, hvor helt enestående en glæde, I har gjort mig med Modersmål-Prisen, vil jeg styre mig gevaldigt og kun sige: Mange, mange tak!

Nordisk litteraturkanon – døråbner eller grænsevagt?

AF JØRGEN CHRISTIAN WIND NIELSEN

Det var titlen på en eftermiddag på Schæffergården den 19. juni 2008, med præsentation af, diskussion om og højtlesning fra den nordiske litteraturkanon.

Schæffergården er ejet af Fondet for Dansk-Norsk Samarbejde. Fondets virksomhed udgør en konstant og løbende indsats for at styrke båndene mellem Danmark og Norge. Og en udbredelse af forståelsen mellem landene.

Dette udmønter sig i et bredt spektra af arrangementer, hvoraf langt de fleste af disse er gratis for alle. Arrangementerne kan være operaer, koncerter, foredrag, bogudgivelser, udstillinger, skuespil m.m.

Af invitationen til arrangementet fremgår det, at den nordiske litteraturkanon er en litterær antologi på knap 800 sider med titlen „Nordisk litteratur til tjeneste“. Udgivelsen er blevet til på opfordring af de nordiske ministre med det formål at styrke det nordiske sprog- og kulturfællesskab. Og det kan der jo være god grund til, jævnfør de følgende sider om Ungdommens Nordiske Råd og argumentationen for at anvende engelsk i stedet for de skandinaviske sprog.

Alle teksterne i den nordiske litteraturkanon er trykt på originalsprog og i moderniseret retskrivning, de finske, islandske, grønlandske, færøske, samiske, også i oversættelse til et af de skandinaviske sprog.

På arrangementet diskuterede redaktørerne Torben Brostrøm og Anders Juhl Rasmussen fordele og ulemper ved den nordiske kanon, idet kritikere har hævdet, at kanonkonceptet giver et alt for snævert billede af vores litterære og kulturelle arv. Forfatteren Inger Christensen læste sonetkranen „Sommerfugledalen“ højt, og indledningsvis bød rektor og formand Marianne Zibrantzen velkommen.

Udgivelsen af en kanon for de nordiske sprog skal ses som en nødvendighed, sagde Torben Brostrøm, selvom en kanon i sig selv er et omstridt fænomen. Er det tvang, eller er det stimulering? Det er ærger-

ligt hvis vi skal til at tale engelsk med hinanden i Norden, men nordisk litteratur oversættes altid til dansk, det læses ikke på originalsproget. Meningen er at teksterne skal indgå i en dialog med hinanden og fremhæve forskelle og ligheder. Hensigten at beskytte mod det fremmede dur ikke. Sprog er altid under fremmed indflydelse. Kanonbegrebet kan godt stå som „lidt af en lukning“ i begrebsmæssig forstand, det er nødvendigt at åbne begrebet op som musik eller som en dialog.

Anders Juhl Rasmussen refererede til Helsingforsaftalen. Helsingforsaftalen fra 1962 er en politisk aftale mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, der fasttægger rammerne for det nordiske samarbejde i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. I præamblen står blandt andet at de nordiske lande

- vil fremme det nære fællesskab, der i kultur samt i rets- og samfundsopfattelse består mellem de nordiske folk

- tilstræber at gennemføre ensartede retsregler i de nordiske lande i så mange henseender som muligt

- ønsker at forny og udvikle det nordiske samarbejde i lyset af de nordiske landes udvidede deltagelse i det europæiske samarbejde

Anders Juhl Rasmussen påpegede at skandinavisk litteratur tidligere blev læst på originalsproget. Nu er der problemer med nabosprogsforståelsen, og derfor en tilbøjelighed til at slå over i engelsk.

Man kan altid diskutere indholdet i den nordiske litteraturkanon, men der har været tale om selektion snarere end eksklusion. Litteraturudvalget skal opfattes som en døråbner, ikke en grænsevagt som en „litteraturbuffet med smagsprøver“. Moderniseringen af teksterne er en praksis der breder sig. Almindeligt gammelt sprog er en hindring, og en modernisering forbedrer tilgængeligheden. At læse norsk opfattes af danskere som at læse gammelt dansk.

Nordiske unge blæser på sprogpolitik

AF JØRGEN CHR. WIND NIELSEN

Arbejdssprogene i det nordiske samarbejde er norsk, svensk og dansk. Men det er vigtigere at alle er med og at ingen ekskluderes. Derfor vil Ungdommens Nordiske Råd arbejde på engelsk når det er nødvendigt: „Det nordiske samarbejde skal være åbent for alle individer i Norden og ikke være en eksklusiv klub for de der behersker skandinavisk“, hedder det i en udtalelse på engelsk den 14. april. Præsidenten for Ungdommens Nordiske Råd, Lisbeth Sejer Gøtzsche, mener at sproget udgør kernen i samarbejdet: „Jeg er kommet til den erkendelse at jeg ikke bliver mindre dansk eller mindre nordisk af at tale engelsk på møderne“, siger hun og fortsætter: „Hvis vi fik flere penge til tolkning ville vi i højere grad kunne benytte os af de

Erkki Tuomioja
Foto: Johannes Jansson/norden.org

skandinaviske sprog. Vi må acceptere det faktum at de yngre generationers kendskab til de skandinaviske sprog bliver stadig ringere og at globaliseringen har mangfoldiggjort de nordiske lande rent sprogligt. Man kan derfor ikke længere tage det for givet at alle i Norden forstår og kan kommunikere på de skandinaviske sprog“, siger Lisbeth Sejer Gøtzsche. Samtidig gør Rådet opmærksom på behovet for bedre uddannelse i nordisk historie og i nordiske samfundsf forhold for at styrke den nordiske identitet.

Nordisk Råds præsident

Nordisk Råds præsident Erkki Tuomioja mener at man så vidt det overhovedet er muligt bør anvende de nordiske sprog inden for det nordiske samarbejde. I sin kommentar siger Tuomioja at engelsk er fremtidens sprog overalt i verden, men at det er naturligt at tale svensk i nordisk sammenhæng. Samtidig ved han at de fleste finske ministre bruger engelsk når de forhandler med deres svenske kolleger: „I Nordisk Råd skal vi holde fast i de nordiske sprog, siger Erkki Tuomioja.

FAKTA Sprogsamarbejdet i Norden

Nordens Sprogråd

Det sproglige fællesskab er en grundlæggende forudsætning for det folkelige, kulturelle, økonomiske og politiske samarbejde i Norden. Det sprogpoltiske arbejde koordineres af en styringsgruppe, Nordens Sprogråd, der har følgende hovedopgaver: At fungere som sagkyndigt organ når det gælder nordiske sproganliggende og nordisk sprogpolitik, at fungere som samarbejdsorgan for de nordiske sprogævn og for lektorerne i udlandet og endelig at fungere som styringsgruppe for det tværgående støtteprogram Nordplus. Nordens Sprogråds styregruppe arbejder ud fra følgende målsætninger: At fremme internordisk sprogforståelse, at styrke kendskabet til sprogene i Norden, at fremme en demokratisk sprogpolitik og et demokratisk sprogsyn i Norden og endelig af styrke de nordisk sprogs position i og uden for Norden.

Ungdommens Nordisk Råd

Rådet samles årligt til i forbindelse med Nordisk Råds session i oktober/november. Deltagerne repræsenterer de nordiske partipolitiske ungdomsorganisationer samt forskellige nordiske politiske paraplyorganisationer. Rådets virksomhed finansieres hovedsageligt af Nordisk Råd.

Bertel Haarder kommenterer:

I Norden har vi – ud over vores historiske fællesskab – en fælles sprog- og kulturforståelse. Det er en væsentlig forudsætning for det nordiske samarbejde og for vedligeholdelsen af den nordiske velfærds-model.

Vi lever i en globaliseret verden, og mange unge i Norden er blevet rigtigt gode til engelsk. Det er selvfølgelig godt, men det er også vigtigt, at vi stadig kan tale med og forstå vores nordiske naboer, når vi taler vores eget sprog. Det er en stor fordel at kunne flere sprog. Men jeg er helt uenig, når nogen i Ungdommens Nordisk Råd mener, at de bliver nødt til at kommunikere på engelsk for at være sikre på, at de forstår hinanden. Rådet gør selv opmærksom på, at der er et behov for bedre uddannelse i blandt andet nordisk historie og samfundsforhold for at styrke den nordiske identitet.

Vi har allerede sat gang i flere initiativer, der støtter den nordiske nabosprogsforståelse. I marts måned udkom for første gang en nordisk litteraturkanon "Nordisk litteratur til tjeneste". Den splinternye samling af nordisk litteratur fra oldtiden til i dag skal være med til at fremme sprogforståelsen mellem landene og værne om den fælles kulturarv, som ellers er ved

at forsvinde. Alle fem nordiske regeringer står bag kانونen, som særligt henvender sig til gymnasieelever.

I 2006 vedtog Nordisk Ministerråd for første gang en nordisk sprogdeklaration udarbejdet af Nordens Sprogråd, som alle landenes og de selvstyrende områders regeringer har tilsluttet sig. Baggrunden for deklARATIONEN er behovet for en ny nordisk sprogpolitik, som skal sikre helhed og sammenhæng i Nordisk Ministerråds sprogsatsninger.

I Danmark lægger vi vægt på at undervise børn og unge i folkeskolen og på ungdomsuddannelserne i nordiske sprog og kulturer. Det er vigtigt, at børn og unge tidligt får en fornemmelse for de andre nordiske sprog gennem for eksempel spændende historier eller film. Tænk på hvor stor betydning, Pipi Langstrømpe har haft for nordisk sprogforståelse. De nordiske sprog er en del af os, og det er ikke så svært, når man først får det lært.

Læs også www.ugebreveta4.dk, hvor Bertel Haarder truer med at fjerne støtten til Ungdommens Nordiske Råd, hvis rådet fastholder sin beslutning om at tale engelsk indbyrdes.

På tur med Vendsyssel-Gildet

Fredag d. 1 august er tasken er pakket med sangbogen „Vendsyssel-Sange“ og godt humør i bussen fra Hjørring i Nord til Sydvejle, hvor en "københavn" står og venter på at slutte til flokken af dialekttalende udi vendelbomålet. Så drager vi mod Christianslyst i Slesvig med et besøg i Slesvig Domkirke som første mål.

Efter indkvarteringen i kursuscentret Christianslyst varer det ikke længe før snakken går – på vendelbomålet.

Lørdag besøger vi Gottorp Slot, som er et museum med mumier, dinosaurer og meget, meget mere.

Begge aftener fik vi foredrag, sang, musik og underholdning af lokale folk.

Vi er 43 mennesker, som snart finder ud af, at vi har meget til fælles, bl.a. humoren i dialekten, familieskab

og fælles bekendte om ikke vi ligefrem er i familie!

Hør bare hvordan det lød, da vi på byturen i Slesvig øjnede nogle på gaden, der kunne ligne en af flokken: „Det er da noen å wås!!“

Det er dejligt at dele glæden ved dialekten, så nu er der tanket op på dialektkontoen.

Søndag ser vi Dannevirke og derefter et lidt trist at sige farvel til et dejligt selskab. Men der er entjue å jør we æ! Det ska jo te.

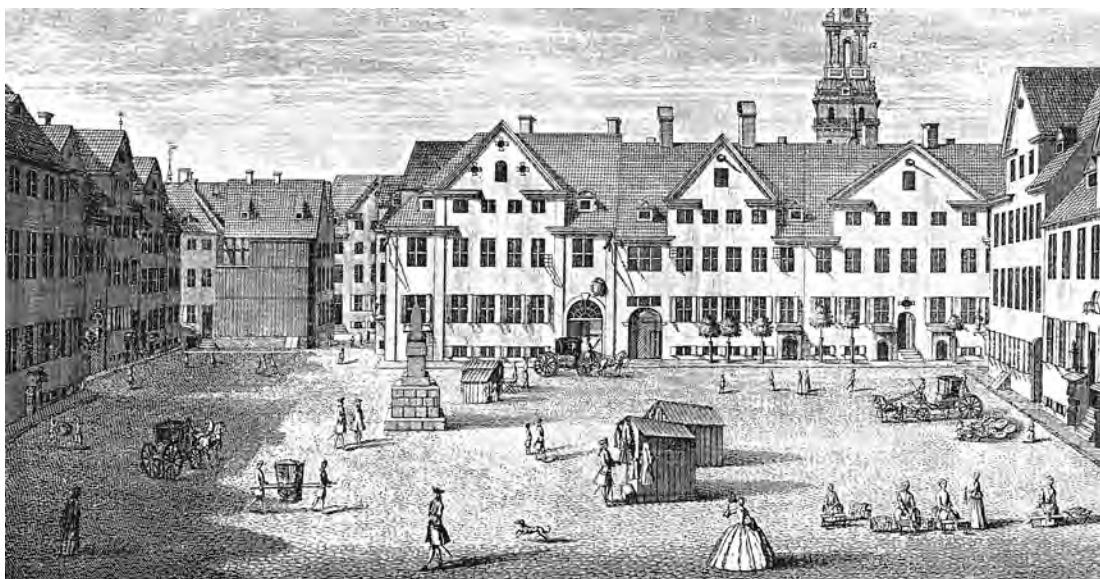
Vendsyssel-Gildet er i gang med at få udvidet sangbogen til 100 sange om Vendsyssel eller på vendelbomålet.

Vi har planer om mere samarbejde mellem VG og MS. Det vil der komme nærmere om i et kommende nummer

Ingrid Carlsen

Dansk i 1700-tallet

AF GEORG SØNDERGAARD

Scene fra 1700-tallets København (Thurah: „Den Danske Vitruvius“). Siden middelalderen har København været Danmarks kulturcentrum, både åndeligt og materielt. Hertil er alle nye impulser fra udlandet nået først, og herfra er de blevet kanaliseret videre ud i landet.

I 1700-tallets Danmark var der langt flere og langt større sproglige forskelle mellem mennesker end der er i dag. De var af standsmæssig, regional eller national karakter på en måde som vi slet ikke kender det i dag og som ingen heller ville acceptere. Men den gang var alle indforstået med at „de fine“ havde deres eget sprog, bønderne talte „bondsk“ og at de fremmede havde deres eget sprog. Det bondske sprog var forskelligt fra sted til sted på landet hvor alting så ud som det altid havde gjort. Bønderne boede hvor de altid havde, gjorde tingene på samme måde som de altid havde gjort, talte samme sprog, kunne hverken læse eller skrive.

En skildring af det danske sprog og dets udvikling op gennem tiderne kan dårligt baseres på sådanne brogede forhold som vi har spor af endnu i dag. Overhovedet er det jo en tilsnigelse at tale om ét dansk sprog. Vi kan sige at der langsomt udvikles et dansk skriftsprog. Og det er det vi kan iagttage. Men et særligt talesprog, det som vi nu kender under betegnelsen dansk rigsmål er et nyt fænomen

som har udviklet sig i borgerskabet i København i løbet af 1800-tallet.

Som kongerigets hovedstad har København gennem mange hundrede år været det ubestridte centrum i Danmark, både materielt og åndeligt. København har altid været landets største by med livlige forbindelser af enhver art til det store udland. Som Holberg skildrer det:

„Man kan dér udi kort begreb finde alt, hvad andre stæder bryster sig af, hvor en mængde af alle nationer opholder sig, hvor der er et kongeligt hof, et stort universitet, en garnison, en sømagt, og en samling af alle slags stænder og professionister. At rejse fra en sådan stad for at profitere af omgængelse, er det samme som at lede efter vand når man bor ved en sø.“

I 1600- og 1700-tallet udformedes det nye borgerskab og den nye adel som tilsammen var forudsætningen for nutidens erhvervsliv. Det samme var sket 200 år tidligere i Firenze under renæssancen.

Efterhånden som alting i samfundet udviklede sig blev der brug for et udtryksfuldt og levende sprog. Det gjaldt de forskellige fagområder, både de praktiske og – ikke mindst – de teoretiske. Hidtil havde man kunnet klare sig med fremmede sprog, latin, fransk og tysk, men efterhånden som det også blev relevant for ikke-studerede at have et velfungerende sprog, udvikledes dansk tilsvarende. I løbet af 1700-tallet fik Danmark et landsomfattende system af alment skoler så alle børn fik mulighed for at lære at læse og skrive. For os i nutiden virker det jo som en selvfølge, men for almuens i 1700-tallet var det jo første skridt på vejen til den magt og indflydelse som hidtil havde været forbeholdt ganske få i samfundet. At kunne læse og skrive var en forudsætning for at få adgang til den viden som var til rådighed fra det store udland i syd, primært kanaliseret gennem Tyskland og det tyske sprog.

Indflydelsen fra tysk sprog og kultur var større end man almindeligvis tænker på. Udformningen af et dansk åndsliv skete ikke primært på dansk men på tysk (– og latin). Tyske embedsmænd, købmænd, håndværkere og kunstnere var siden 1600-tallet formelig strømmet til Danmark. Denne indflydelse gjorde sig gældende på mange måder. Den sproglige påvirkning fra tysk havde siden middelalderen været gennemgribende. Dansk kultur var for altid blevet tydeligt mærket af indflydelsen fra den store nabo i syd.

Denne interesse for sproget er tydelig allerede i 1600-tallet med de mange ordbogsarbejder hvoraf ingen dog nåede at blive trykt. Alligevel har de to præster Lavrids Kok og Peder Syv's store arbejde haft afgørende betydning for både Matthias Moth og Frederik Rostgaard som begge nåede at færdigredigere og renskrive deres ordbøger. Det hele er heldigvis bevaret i manuskript på Det Kongelige Bibliotek. I 1700-tallet er Jens Pedersen Høysgaards arbejder med sproget de betydeligste. Problemet var fastlæggelse af reglerne for en

dansk retskrivning. Her giver Høysgaard, som Skautrup siger „de betydeligste grammatiske skrifter før 1900.“ De består af en række småskrifter med systematiske redegørelser for fonetiske, syntaktiske og ortografiske forhold i sproget. I et af dem, *Accentuered og Raissonered Grammatica*, Kbh. 1747, finder vi det første forsøg på en meto-disk beskrivelse af *stødet* i dansk talesprog.

Stødet er det fænomen i dansk udtale som er sværest at beherske til perfektion når man ikke har dansk som modersmål. Det kendes også fra andre sprog men i ingen andre har det betydningsadskil-lende funktion som i dansk. Stødet afspejles ikke i dansk skriftsprog.

Høysgaard taler om *Aandelav*, et begreb han selv har konstrueret og som vi i nutiden snarere vil betegne med ordet tonefald. Men som han siger „Aandelav er vel et ord som ikke er hørt i det Danske sprog før; men naar man haver mangel paa Konstord, er det baade tilladt og nødvendigt at fingere dem, aldenstund de ikke ere urimelige, men kan skikkeligt lade sig forklare“. Om det stødende åndelav siger han:

„Det betegner jeg ved den Gredske Acutus, som er en liden stræg, trakt fra den høyre haand ned imod den venstre over Vocalen. Og dette Aandelav kalder jeg det Stødende og Stødtonede, fordi det udføres næsten med samme stød, som et meget lidet hik plejer at gjøre, saasom i følgende ord: nód (tvungen), Skínd (húd), Brúð (fæstemø), trínd (rónd), Lód (dél, végt), skín (giv lýt), Róder (af ród), en Spúrv eller Spúre ; løber (jeg rønder)“ *

Accentuered og Raissonered Grammatica s.13

S.26 Det Stødende betegner jeg ved den Grædske Acutus, som er en liden stræg, trakt fra den høyre hånd ned imod den venstre over Vocalen. Og dette Aandelav kalder jeg det Stødende og Stødtonede, fordi det udføres næsten med samme stød, som et meget lidet hik plejer at gjøre, saasom i følgende ord: nód (tvungen) Skínd (húd) Brúð (fæstemø) trínd (rónd) Lód (dél, végt) skín (giv lýt) Róder (af ród) en Spúrv eller Spúre ; løber (jeg rønder) bryder &c.

Så syng da, Danmark, lad hjertet tale

AF HENRIK MUNCK

Da Modersmål-Selskabet i 2005 udsendte sit forslag til en *Syng-dansk-kanon*, var det for at gøre opmærksom på, at vi i de senere år ikke har sunget nær nok til, at sangskatten holdes naturligt i live. Siden da er der sket mange glædelige ting på sangens område. I 2006 udkom den 18. udgave af *Højskolesangbogen*, og samme år kanoniserede Kulturministerens kanonudvalg bl.a. Weyses melodier til Ingemanns morgen- og aftensange, 12 højskolesange og række dansksprogede populærsange. På initiativ af komponist og dirigent Michael Bojesen er 2008 udråbt til *Sangens År* i samarbejde med og støtte fra bl.a. Undervisningsministeriet, Kulturministeriet og Danmarks Radio.

Sang og kultur hører sammen, og fællessang skaber fællesskab. Sang er brugt både religiøst, nationalt og politisk. Tænk blot på kirke og salmebog, folkeviser og færøsk dans, de sønderjyske sange og folkemøderne, besættelsestidens kongesangbog og alsang, arbejdersange og protestsange.

I Danmark som foreningernes land har de fleste organisationer også deres egen sangbog, hvilket i forhold til andre lande skulle være et nationalt særpræg, ligesom lejlighedssangene til familiefesterne også siges at være noget specielt dansk.

Højskolesangbogen er den vigtigste sangbog i den danske sanghistorie. Den første udgave kom i 1894,

efter at der i 1870'erne var udgivet egne sangværker ved de førende højskoler. Siden er indholdet løbende blevet redigeret og fornyet. I 15. udgave fra 1964 kom der 17 sange med på engelsk og tysk, i 16. udgave fra 1974 var tallet vokset til 48 (inkl. Marseillaisen på fransk). Den 17. udgave udkom i 1989, hvor fællessangen igen havde fået vind i sejlene, og hvor også de rytmiske musikere havde taget den danske sangskat til sig, ikke mindst Kim Larsen. De engelske og tyske sange var udeladt til fordel for op til 100 nordiske sange. Da den 18. udgave udkom i 2006, var antallet på 572 sange fastholdt fra 17. udgave, men der sket en udskiftning med over 150 nye sange og salmer, herunder 12 tysk- og 28 engelsksprogede.

Sanghåndbogen

Alle sange og salmer har deres egen historie, og kendskabet hertil kan både øge forståelsen af indholdet og skærpe interessen for deres forfattere og komponister. Derfor er det nyttigt med såvel de små notitser med navne, årstal og kilder, der er anført i selve sangbogen, og nu også med *Sanghåndbogen*, der med en hel tekstside for hver sang giver oplysninger om baggrund, indhold og anvendelse. I 1999 udkom *Sanghåndbogen* på forlaget Gyldendal med artikler om 250 af højskolesangene, men samtidig

- Dansk er mit modersmål og derfor det sprog, der står mig nærmest. Det er det sprog, jeg tænker og drømmer på og derfor det eneste sprog, jeg kan udtrykke mig rigtigt kreativt på. Det danske sprog skal vi værne om, for det er kilden til hele vore følelsesliv. Tag et bogstav som „ø“. Det er helt unikt for dansk, ikke bare som skrifte tegn, men også i udtalen. Det var noget, jeg kom til at studse over, da jeg satte mig ned for at finde nogle gode danske sange til min fødselsdagsfest. Der var flere gode sommersange, hvor ordet „højsommer“ gik igen. Det er så smukt et ord med bløde s'er og m'er omgivet af det her næsten magiske ø. Der gik det op for mig, at vi valgte at døbe vores søn Søren, fordi navnet i sig selv er så smukt.

Sangeren og sangskriveren Anne Dorte Michelsen i et 50-års fødselsdagsinterview i Furesø Avis. Hun er repræsenteret med fire sange i Den nye sangskat.

med udgivelsen af Højskolesangbogens 18. udgave udkom den ny udgave af Sanghåndbogen med præsentation af samtlige 572 sange og nu udgivet af Folkehøjskolernes Forenings Forlag.

Den nye *Sanghåndbogen* er redigeret af *Karen Bjerre*, og kommentarerne er skrevet af 86 forskellige forfattere, der hver især har deres egen sprog tone, som sprogkonsulent *Malene Bjerre* har bidraget til at sikre en vis ensartethed. Blandt artikelforfatterne er Grænseforeningens formand *Finn Slumstrup*, der fx i sin kommentar til „I skovens dybe stille ro“ med tekst af Fritz Andersen noterer, at denne sang var med, da Modersmål-Selskabet udsendte sit forslag til en skolekanon. I alt er 29 af Syng-dansk-kanonens 30 danske sange og salmer med i den 18. udgave af Højskolesangbogen. Der mangler kun „Solen er så rød mor“, men *Elsemarie Dam-Jensen* skriver i sin indledende artikel om Fællessangens historie, at efter sine nazisympatier efter besættelsen er forfatteren Harald Bergstedt taget til nåde igen, i Højskolesangbogen med „Jeg ved en lærkerede“ og i Modersmål-Selskabets sangkanon med „Solen er så rød mor“, begge børnesange med melodier af Carl Nielsen.

Enhver sangbogsredaktion kender til problemerne omkring begrænsningens kunst. Man må forsøge at anlægge redaktionelle kriterier, der overfor omverdenens kritikere kan forklare sangvalget. Højskolesangbøgerne har gennem tiden søgt at skabe plads til fornyelse på bekostning af ældre sjældent sungne sange. Blandt nulevende forfattere er der fx i den 18. udgave blevet plads til Benny Andersen (med 10 sange), Johannes Møllehave (2), Klaus Rifbjerg (2) og Kim Larsen (2). Men den danske sangskat udvikler sig stadig, og det har skabt baggrund for udgivelse af sangbogen *Den nye sangskat*. Den udkom første gang i 2005 med 175 dansksprogede sange, hvor initiativet blev belønnet med de danske musikkritikeres Steppeulvpris 2005. Nu er den i 2008 udkommet i en ny udgave udvidet til 225 dansksprogede sange.

Den ny sangskat

Sangbogen er redigeret af professor i musikpædagogik *Inge Marstal* og hendes søn *Henrik Marstal*,

der er ph.d. i musikvidenskab, samt *Jens Cornelius*. I deres sangvalg har de som skæringsår valgt 1965, hvor der kom en ny generation af danske sangskrivere. Sangvalget er bredt præget af både dansktop og højskolesang med Kim Larsen som topscorer (med 16 sange) sammen med navne som Shubidua, Thøger Olesen, Anne Linnet, Sebastian og Steffen Brandt, mens Benny Andersen må nøjes med 5 sange, men generelt er det sangbare fællessange kendt af et flertal af danskerne som en respektfuld videreførelse af sangskatten. Ligesom Højskolesangbogen er Den nye Sangskat temaopdelte og forsynet med noder samt nyttige registre. Det gælder både et navregister over tekstforfattere og komponister og et sangregister med titler, men ikke førstelinjer, samt grundige noter om de enkelte sanges historie.

En offentlig debat om indførelse af en officiel sangbog i folkeskolen er endt med, at Bikubenfonden har givet 1,2 millioner kr. i støtte til udgivelse af en *sangbog*, som i efteråret 2008 vil blive foræret som klassesæt til alle landets folke- og privatskoler med tilsammen 75.000 sangbøger. Sangbogen vil blive redigeret af *Inge* og *Henrik Marstal* og vil indeholde 100 sange spændende over sange og salmer, børnesange af ny og ældre dato samt børne- og folkesange af etnisk oprindelse. Det er samtidig planen, at Danmarks Radios børnekor i forbindelse med bogprojektet vil indsyngne sangene på en cd. På denne måde vil initiativerne bag Sangens År komme til at sætte sig varige spor.

Sanghåndbogen.

Karen Bjerre (red.). Præsentation af sangene i Højskolesangbogens 18. udgave. Folkehøjskolernes Forenings Forlag. 546 sider. 298 kroner.

Den nye sangskat.

Inge Marstal, Henrik Marstal og Jens Cornelius (red.). 225 dansksprogede sange efter 1965. Alinea. 392 sider. 250 kroner.

Modersmål-Selskabet indbyder til debatmøde om

Årbog 2008: „Fra det ene sprog til det andet“

Flere af forfatterne giver oplæg til debat om årbogstemaet „oversættelser“

torsdag den 27. november 2008 kl. 16.30 i Blixen-salen,

Det Kongelige Biblioteks Sorte Diamant, Søren Kierkegaards Plads 1, København

Alle er velkomne – også interesserede, der ikke er medlemmer endnu

Reklamer ødelægger sprogforståelsen

Jeg bliver så irriteret, når jeg ser reklamer som denne:

på grund af sproget - ordet LITE. Det lyder ligesom Light, men det nedbryder grammatikken. Det er hverken engelsk eller dansk. Når man ser ordet, husker man ordbilledet - jeg tænker især på børn, som skal lære at stave - og vil stave det sådan, når de skal skrive.

Hvordan skal vores mindre børn dog lære det danske sprog, når de overalt ser ordene stavet forkert.

Der går tivolimentalitet i mange børns hverdag, men også i reklamer vi alle skal gå og kigge på.

Ingrid Carlsen

Bogmessen

Besøg Modersmål-Selskabets stand nr. 338 på Bogmessen i Forum fra den 14-16. november. Her er timekonkurrencer, gode tilbud på Selskabets publikationer og præsentation af den nye årbog „Fra det ene sprog til det andet“. Medlemmer, som ønsker at hjælpe til og eventuelt indgå i vagtplanen, kan henvende sig til Ingrid Carlsen ic@modersmaal.dk. Årbogen vil i år også være tilgængelig på Forlaget Vandkunstens stand nr. 84. C.A. Reitzels forlag, der hidtil har repræsenteret Modersmål-Selskabet, har stoppet sin virksomhed. Vi ser frem til samarbejdet med det nye forlag.